

ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΠΟΛΥΤΕΧΝΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ

Αρ. Πρωτ. 946

Αθήνα, 11/12/2018

Προς

Τα Μέλη της Διακομματικής Κοινοβουλευτικής Επιτροπής
για το Δημογραφικό

Αξιότιμε/η Κύριε/α Βουλευτά.

Σας αποστέλλουμε την αξιολόγηση της Εκθέσεως της Επιστημονικής Επιτροπής της Βουλής που συστήθηκε για τη μελέτη του Δημογραφικού προβλήματος, την οποία εκπόνησε η Ανωτάτη Συνομοσπονδία Πολυτέκνων Ελλάδος (ΑΣΠΕ) και παρακαλούμε για την υιοθέτησή της.

**Με εκτίμηση
Για την ΑΣΠΕ**

**Ο Πρόεδρος
Βασίλειος Θεοτοκάτος**

**Ο Γεν. Γραμματέας
Εμμανουήλ Χρυσόγελος**

ΘΕΜΑ: Αξιολόγηση της Έκθεσης της Επιστημονικής Επιτροπής της Βουλής που συστήθηκε για το Δημογραφικό πρόβλημα

Έπεσε στην αντίληψή μας, η Έκθεση της Επιστημονικής Επιτροπής που υποβλήθηκε πριν λίγες ημέρες προς την αρμόδια Επιτροπή που συνέστησε η Βουλή, για να μελετήσει το δημογραφικό πρόβλημα. Λόγω της σπουδαιότητας του θέματος, η Συνομοσπονδία μας, με την πολυετή εμπειρία που διαθέτει στο θέμα αυτό καθώς ασχολείται πολλές δεκαετίες με την μελέτη του δημογραφικού προβλήματος, προέβη στην ακόλουθη αξιολόγηση της Έκθεσης αυτής, την οποία παρακαλούμε όπως αναγνώσετε λεπτομερώς ώστε να αποκτήσετε προσωπική άποψη.

Γενικά, η Έκθεση δομείται σε τρεις ενότητες:

- 1) «Ελλάδα, Δημογραφικές εξελίξεις και προοπτικές», η οποία αναλύει από στατιστικής πλευράς τις δημογραφικές εξελίξεις, καταγράφει την ιστορική διαδρομή των μεγεθών του πληθυσμού και προβλέψεις για το δυσοίωνα πληθυσμιακό μέλλον της χώρας.
- 2) «Το «δημογραφικό πρόβλημα» της Ελλάδας, κύρια χαρακτηριστικά και πεδία παρέμβασης», η οποία αναλύει κοινωνικές κυρίως τάσεις που διαμορφώνουν τους δημογραφικούς δείκτες.
- 3) «Πολιτικές», όπου επιχειρείται μια ταξινόμηση των κυριότερων μέτρων δημογραφικής και οικονομικής πολιτικής που έχουν ληφθεί στην Ελλάδα και σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, με κατάληξη ένα πολύ γενικό πλαίσιο συμπερασμάτων και προτάσεων που τονίζει την αναγκαιότητα της άμεσης λήψης μέτρων.

Αναλυτική αξιολόγηση

Στα θετικά σημεία της Έκθεσης συγκαταλέγονται τα εξής:

- Τα βασικά ερωτήματα που πρέπει να απαντήσει το Κράτος σε σχέση με τη μετανάστευση (σελ. 24, 1^η παράγραφος) «δεν είναι δυνατόν να δοθούν με βασικό κριτήριο το δημογραφικό». Η επισήμανση είναι πολύ σωστή, διότι η μετανάστευση δεν αποτελεί λύση για το δημογραφικό πρόβλημα, όπως λανθασμένα πιστεύεται, αλλά αποτελεί κοινή θέση των ερευνητών στην Ευρώπη. Σχετική αναφορά γίνεται και στην τελευταία παράγραφο του κεφ. 5.2, σελ. 57.
- Η αναγνώριση της απουσίας οικογενειακής πολιτικής, αφού: « ν) Οι διατιθέμενοι πόροι για την οικογενειακή πολιτική είναι άκρως περιορισμένοι. Λαμβάνοντας υπόψη τις μεταφορές σε χρήμα, το κόστος των υπηρεσιών και τις διάφορες απαλλαγές, με τα δεδομένα του ΟΟΣΑ η

Ελλάδα βρίσκεται προ κρίσης (2010) στην 5η προ του τέλους θέση ανάμεσα στις 33 εξεταζόμενες χώρες.» (σελ. 33)

- Στην επισήμανση ότι «θα πρέπει κατ' αρχάς να ληφθούν άμεσα μέτρα που να διευκολύνουν τα νέα ζευγάρια /τις νέες γυναίκες να αποκτήσουν τον αριθμό των παιδιών που επιθυμούν,» (σελ. 33)
- Στην άμεση στοχοθέτηση της πολιτείας για «αύξηση της τελικής γονιμότητας των γυναικών που γεννήθηκαν μετά το 1980 (από 1,5 σε 1,8-1,9 παιδιά/ γυναίκα) και την σταθεροποίηση μελλοντικά των γεννήσεων πάνω από τις 100.000-/έτος (έναντι των 90.000 περίπου ετησίως την τρέχουσα δεκαετία).» (σελ. 34)

Η στοχοθέτηση θα πρέπει να είναι για «αύξηση της τελικής γονιμότητας στο 2,1 και άνω»

- Η αναγνώριση της σημασίας της έλλειψης «δημογραφικής παιδείας» (σελ. 35)
- Η διαφοροποίηση μεταξύ δημογραφικής και οικογενειακής πολιτικής: «η δημογραφική πολιτική δεν πρέπει να ταυτίζεται με την οικογενειακή πολιτική» (σελ. 35)
- Ο τονισμός της εναρμόνισης της οικογενειακής με την επαγγελματική ζωή (σελ. 38)
- Η επιδίωξη στο πλαίσιο της δημογραφικής πολιτικής για την «μέγιστη δυνατή μείωση των διαφορών του επιπέδου ζωής των νοικοκυριών που απορρέει από την αύξηση του μεγέθους τους (λόγω απόκτησης παιδιών) και ταυτόχρονα και των διαφορών που απορρέουν για τον ίδιο λόγο στην βιολογική, κοινωνική και νοητική ανάπτυξη των παιδιών.» (σελ. 56), δηλαδή απλή αναλογική στην εφαρμογή των μέτρων, βάσει πλήθους παιδιών και τυχόν ειδικών αναγκών αυτών.
- Τέλος, πολύ σπουδαία είναι η πρόταση για εκπαιδευτικές και γενικά επικοινωνιακές δράσεις για ευαισθητοποίηση στα θέματα πληθυσμού: «Ευαισθητοποίηση της κοινωνίας των πολιτών, ενημέρωση της κοινής γνώμης για τις δημογραφικές εξελίξεις και προοπτικές (ως και για τις επιπτώσεις τους) και ενίσχυση της δημογραφικής παιδείας. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται η καθιέρωση μιας «Μέρας του πληθυσμού» και δράσεις σε συνεργασία με τα ΜΜΕ, αφενός μεν η ένταξη στην ύλη των βοηθημάτων της Β'/θμιας εκπαίδευσης κάποιων ενοτήτων για τον πληθυσμό / δημογραφικές εξελίξεις (και η διάθεση στους καθηγητές συνοδευτικού εκπαιδευτικού υλικού), αφετέρου δε η ένταξη του αντικείμενου της Δημογραφίας στα προγράμματα περισσότερων Τμημάτων στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση.» (σελ. 59).

Υπάρχουν όμως αρκετά προβληματικά σημεία, στα οποία κάθε καλόπιστος αναγνώστης που έχει μια βασική γνώση των θεμάτων μπορεί να εγείρει ισχυρό αντίλογο, ή σημεία που δεν αναλύονται επαρκώς, με αποτέλεσμα να εξάγονται αυθαίρετα συμπεράσματα ή/και να χάνονται σημαντικά σημεία της ανάλυσης:

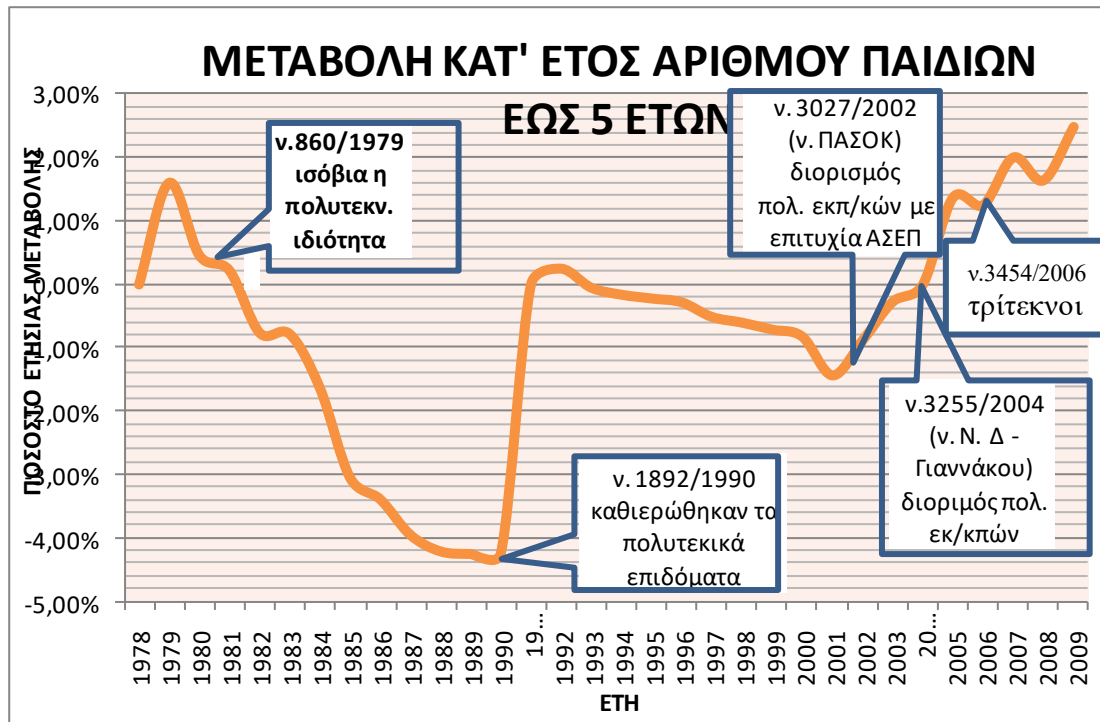
1. «Κατά την τρίτη περίοδο -από τις αρχές της δεκαετίας του '90 έως και τα τέλη της επόμενης δεκαετίας, η πτώση των γεννήσεων ανακόπτεται προσωρινά...» (σελ. 2).

- Η έκθεση δεν μνημονεύει την ευεργετική επίδραση που είχε η νομοθεσία και τα μέτρα που ελήφθησαν τότε υπέρ των πολύτεκνων (όπως επίδομα, ισόβια «σύνταξη» πολύτεκνης μητέρας, επίδομα γέννησης τέκνου, μετεγγραφές πολύτεκνων φοιτητών, τοποθέτηση πολύτεκνων εκπαιδευτικών στον τόπο των συμφερόντων τους, συνυπηρέτηση γονέων, φορολογική αντιμετώπιση) όχι μόνο στην ανακοπή της πτώσεων των γεννήσεων, αλλά και στην αύξηση του αριθμού γεννήσεων 4ων+ παιδιών. Τα μέτρα εκείνα, κατά μέτριους υπολογισμούς, απέδωσαν στην ελληνική κοινωνία περίπου πέντε χιλιάδες επί πλέον γεννήσεις τέταρτων ή πέμπτων παιδιών. Ουσιαστικό και άμεσης απόδοσης κίνητρο ο κατά προτεραιότητα διορισμός των εκπαιδευτικών γονέων που γινόντουσαν πολύτεκνοι. Το μέτρο αυτό ίσχυσε από το 2004 μέχρι το 2009 και οι διοριζόμενοι ήταν περί τους 500 κατ' έτος. Καθώς επίσης και το ποσοστό προσλήψεων του ν. 2190/94 με το 20% στον υπόλοιπο δημόσιο τομέα για πολύτεκνους. Η ανάλυση δεν μπορεί να γίνεται ερήμην του νομοθετικού πλαισίου της κάθε εποχής. Και μόνο το σημείο αυτό, αποδεικνύει την άμεση αλληλεξάρτηση μεταξύ αύξησης γεννήσεων και πλήθους πολύτεκνων οικογενειών.

Όπως απεδείχθη η εφαρμογή των νόμων: 3027/2002, 3255/2004 και 3454/2006 ήταν μέτρα προς την σωστή κατεύθυνση για την επίλυση του Δημογραφικού προβλήματος της χώρας. Οι νόμοι αυτοί ήταν αποτελεσματικοί, χωρίς κανένα κόστος για το δημόσιο και αποτελούσαν ισχυρό δημογραφικό κίνητρο. Καθώς για πρώτη φορά μετά το 1981 η μεταβολή του αριθμού των παιδιών κάτω των 5 ετών είχε θετικό πρόσημο το 2004 και συνεχιζόταν να αυξάνεται με ρυθμό 2% κατά το 2007, 1,64% το 2008 και 2,48% το 2009. Από το 2003 και μετά είχαμε μια σαφή αύξηση του αριθμού των γεννήσεων με το να φτάνουν το 2009 τις 117866 αριθμός που είχε να παρατηρηθεί από το 1986!. Ο νόμος 1892/90 καθώς και το άνοιγμα των συνόρων, πολύ λίγο βελτίωσαν την κατάσταση (από το -1,99% της μεταβολής του αριθμού παιδιών κάτω των 5 ετών της περιόδου

1978-1990 βελτιώθηκε στο -0,66% την περίοδο 1991-2003). Βλέπε ακόλουθο διάγραμμα

- Επειδή η ανάλυση γίνεται μόνο βάσει δεικτών εισροών-εκροών πληθυσμού και ερήμην του ισχύοντος την εποχή εκείνη νομοθετική πλαισίου, γι' αυτό η μελέτη καταλήγει σε εντελώς λάθος συμπέρασμα, στο τέλος της παραγράφου: «Στη μαζική αυτή προσέλκυση αλλοδαπών αποδίδεται έτσι σχεδόν αποκλειστικά η αύξηση (+0,8 εκατομ.) του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας την εικοσαετία αυτή.». Αλλωστε, η ενσωμάτωση μεταναστών δεν μπορεί να γίνει επιτυχώς, αν ο πληθυσμός της χώρας υποδοχής δεν αυξάνει ανάλογα – βλ. σχετική μελέτη του Γαλλικού ερευνητικού Ιδρύματος Ρομπέρ Σουμάν¹, στην οποία περιγράφεται ότι οι ΗΠΑ είχαν τη δυνατότητα απορροφήσεως και ενσωματώσεως σημαντικού αριθμού μεταναστών, επειδή αύξανε αντιστοίχως ο γηγενής πληθυσμός. Του γηγενούς πληθυσμού μειουμένου και του αριθμού των μεταναστών

¹<https://www.robert-schuman.eu/fr/>

αυξανόμενου είναι αδύνατη η ενσωμάτωση των μεταναστών σε οποιαδήποτε κοινωνία.

2. «Η τέταρτη περίοδος έχει ως σημείο εκκίνησης τα πρώτα έτη της δεκαετίας που διανύουμε και συμπίπτει με την τρέχουσα οικονομική κρίση.»
 - Η Έκθεση δεν αναφέρει ότι από το 2010 καταργήθηκαν όλα τα δημογραφικά κίνητρα και σταδιακά όλα τα μέτρα στήριξης της πολύτεκνης οικογένειας, οπότε και πάλι καταλήγει σε λάθος συμπέρασμα: «Ο πληθυσμός μας μειώνεται πλέον εξαιτίας του αρνητικού πρόσημου τόσο του φυσικού όσο και του μεταναστευτικού ισοζυγίου». Όλο το 1^ο κεφάλαιο της μελέτης αποδίδει το ισοζύγιο γεννήσεων – θανάτων στις μεταναστευτικές ροές από/προς την Ελλάδα, μηδενίζοντας αυθαίρετα κάθε επίδραση που έχει η εφαρμογή ή η απουσία σχετικών νομοθετημάτων.

3. «Οι γεννήσεις της 3ης και της 4ης τάξης και άνω είχαν με διαφοροποιημένους ρυθμούς στις διάφορες υπό-περιόδους βασικά πτωτική πορεία (ταχύτερη πτώση οι γεννήσεις της 4ης και άνω τάξης σε σχέση με αυτές της τρίτης). Ειδικότερα, οι τρίτες γεννήσεις μειώνονται αργά και σταθερά (από το 14% στις αρχές της δεκαετίας του 1960 στο 10% το 2017), ενώ αυτές των τεσσάρων και άνω παιδιών καταρρέουν (αντίστοιχα από 13% στο 3,5%).² (σελ.11)
 - Η σωστή διατύπωση της τελευταίας φράσης είναι «ενώ αυτές των τεσσάρων και άνω παιδιών καταρρέουν από το 13% το 1960 στο 5,15% το 1980 και συνεχίζουν μειούμενες στο 3,62% το 2017.»
 - Το χρονικό διάστημα είναι πολύ μεγάλο για να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα, καθώς στα 50 αυτά έτη, από το 1960 ως το 2010, η νομοθεσία είχε σημαντικές μεταβολές, οι οποίες επέφεραν ορατά αποτελέσματα στο ρυθμό γονιμότητας, τόσο θετικά όσο και αρνητικά. Γιατί δεν έγινε ανάλυση κατά πενταετία, με συσχέτιση με τις σχετικές μεταβολές στη νομοθεσία;
 - Σε ό,τι αφορά το σχόλιο της υποσημείωσης αρ. 8 της Έκθεσης «οι τάσεις αυτές συμβαδίζουν προφανώς με την συρρίκνωση και προοδευτική εξαφάνιση των πολύτεκνων οικογενειών» πρέπει να

². Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι στα τέλη της δεκαετίας του '50 οι γεννήσεις 4 και άνω παιδιών ξεπερνούσαν τις 20.000 ενώ οι αντίστοιχες το 2017 ανέρχονται σε 3.200. Οι τάσεις αυτές συμβαδίζουν προφανώς με την συρρίκνωση των πολύτεκνων οικογενειών.

διαγραφούν οι λέξεις «και προοδευτική εξαφάνιση» αφού τα 4 τελευταία έτη με βάση τον σχετικό πίνακα οι γεννήσεις των τεσσάρων και άνω παιδιών έχουν σταθεροποιηθεί και κυμαίνονται μεταξύ 2.900 και 3.300 και είναι τουλάχιστον αξιοπερίεργο ότι έσπευσαν οι συντάκτες της Έκθεσης να προεξοφλήσουν την εξαφάνιση των πολυτέκνων! Προφανώς, μειώνεται ο αριθμός των πολυτέκνων, αφού δεν υπάρχει πλέον κανένα δημογραφικό κίνητρο και καταργήθηκαν όλα τα μέτρα στήριξής τους, αλλά υπάρχουν ακόμη αρκετές οικογένειες που αποκτούν το 4^ο και άνω παιδί κάθε χρόνο αλλά και φέτος! Ούτε στην Ευρώπη έχουν εξαφανισθεί, ούτε πρόκειται προοδευτικά να εξαφανισθούν, καθώς ολοένα και περισσότεροι πολιτικοί στην Ευρώπη έχουν αντιληφθεί τη σημασία του πλήθους των πολύτεκνων οικογενειών για την αποτροπή του δημογραφικού 'χειμώνα', όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν. Στην «Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού» το έτος 2010 αναφέρεται ότι «Ο κίνδυνος (από τη φτώχεια) αυξάνεται στο 25% για τα παιδιά που ζουν σε μεγάλες οικογένειες»³

- Γιατί στο Ευρωπαϊκό έτος 2010 κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, οι μεγάλες οικογένειες (largefamilies – σε άλλη κράτη με 3+ και σε άλλα με 4+ παιδιά) αναγνωρίζονται ως ευπαθής κοινωνική ομάδα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία πρέπει να τύχει στήριξης, αφού, κατά την Έκθεση, δήθεν «σταδιακά εξαφανίζονται»;
- Από στοιχεία της Eurostat του 2017⁴, το 13% του Ευρωπαϊκού πληθυσμού έχει τρία ή περισσότερα παιδιά, και οι οικογένειες με 4 ή περισσότερα παιδιά είναι όντως μονοψήφιος αριθμός στο σύνολο της Ευρώπης, αλλά συνολικά, περισσότερα από 60 εκατομμύρια νοικοκυριά στην Ευρώπη έχουν τρία ή περισσότερα ανήλικα προστατευόμενα παιδιά, δηλαδή 221 εκατομμύρια άτομα στην ΕΕ είναι μέλη τρίτεκνων ή πολύτεκνων οικογενειών. Επομένως, οι

³ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού: ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο για κοινωνική και εδαφική συνοχή. 16/12/2010. Παράγρ. 2.2 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX%3A52010DC0758>)

⁴Eurostat, Number of private households by household composition, number of children and age of youngest child (1 000).

μεγάλες οικογένειες στην Ευρώπη δεν έχουν εξαφανισθεί, όπως ισχυρίζεται η Έκθεση, και ούτε πρόκειται να εξαφανισθούν.

4. Στις επισημάνσεις της πρώτης ενότητας θα πρέπει στην 1η επισήμανση «Το δημογραφικό προφίλ του πληθυσμού μας σήμερα και οι συνιστώσες που το επηρεάζουν/ θα το επηρεάσουν διαφοροποιούνται σαφώς αυτών των αρχών της δεκαετίας του 1990, όταν εξέδωσε το πόρισμά της η προηγούμενη Διακομματική Επιτροπή της Βουλής.» να συμπληρωθεί : Βέβαια ανεξάρτητα από τη διαφοροποίηση του δημογραφικού προφίλ, ο δημογραφικός κατήφορος συνεχίζεται, αφού κανένα μέτρο δεν λαμβάνεται αλλά και όσα υπήρχαν καταργήθηκαν για οικονομικούς κυρίως λόγους. Ως μέτρα νοούνται τα δημογραφικά κίνητρα και όχι τα βοηθήματα προς τις ευπαθείς ομάδες.

Στη δε 3η επισήμανση «Οι δυνατότητες της όποιας ΑΜΕΣΗΣ παρέμβασης ..., καθώς οι όποιες π.χ. σημαντικές αλλαγές των αναπαραγωγικών συμπεριφορών (βλ. ενδεχόμενη αύξηση της γονιμότητας), και στο πιο ευνοϊκό σενάριο ακόμη, δεν θα επηρεάσουν συνταρακτικά το μέγεθος και την κατανομή ανά ηλικία του πληθυσμού της χώρας μας την επόμενη εικοσαετία» να προστεθεί : «, εφόσον δεν αποφασισθούν και υλοποιηθούν γενναία δημογραφικά κίνητρα.»

5. «...οφείλουμε να τονίσουμε ότι η τρέχουσα οικονομική κρίση φυσικά δεν αποτελεί την κύρια αιτία του περιορισμένου αριθμού παιδιών που φέρνουν/θα φέρουν στον κόσμο οι νεότερες γενεές, απλώς ενισχύει τις προ δεκαετιών υφιστάμενες τάσεις.»

- Η οικονομική κρίση έδρασε καταλυτικά και πολλαπλασιαστικά για πολλούς λόγους:
 - i. Αύξησε σημαντικά την μετανάστευση προς το εξωτερικό, όπως η ίδια η Έκθεση αναγνωρίζει
 - ii. Αποτέλεσε την επίσημη αιτία κατάργησης κάθε μέτρου δημογραφικής πολιτικής και στήριξης της οικογένειας,
 - iii. Επέφερε κατακόρυφη αύξηση του κόστους ζωής μιας οικογένειας με παιδιά, με την κατάργηση του αφορολογήτου ποσού στο οικογενειακό φόρο εισοδήματος.

Επομένως, η τάση που υπήρχε και ήταν κάπως διαχειρίσιμη, έγινε ανεξέλεγκτη πτώση για τις πιο πάνω αιτίες.

6. «..., αν η κύρια δημογραφική στόχευση παραμένει η σταδιακή ενίσχυση της γονιμότητας, ώστε να προσεγγίσει επίπεδα γύρω από τα 1,8 παιδιά /γυναίκα, προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί στη δημιουργία κινήτρων για την απόκτηση πρώτου και δεύτερου παιδιού.»
- Το συμπέρασμα είναι αυθαίρετο και δεν στηρίζεται σε επιχειρήματα. Προφανώς, η απόκτηση 1^{ου} και 2^{ου} παιδιού είναι βασικό σημείο, αλλά σε καμία περίπτωση δεν είναι επαρκής στόχος δημογραφικής πολιτικής, διότι δεν συντελεί στην ανανέωση των γενεών τόσο όσο η γέννηση 3^{ου} και κυρίως 4^{ου} και κάθε επιπλέον παιδιού.
 - Ποια χώρα της Ευρώπης έχει στόχο ενίσχυσης μόνο το 1^ο ή/και το 2^ο παιδί;
 - Αποτελεί παγκόσμια πρωτοτυπία η τακτική, με την οποία φαίνεται να ταυτίζεται η Επιτροπή, που εντελώς αυθαίρετα αύξησε τα επιδόματα 1^{ου} και 2^{ου} παιδιού κατά 75%, ενώ συρρίκνωσε στο 50% τα επιδόματα για το 3^ο και 4^ο. Γιατί στις περισσότερες χώρες της ΕΕ, τα οφέλη για το 3^ο και το 4^ο παιδί είναι μεγαλύτερα απ' ό,τι για το 1^ο και το 2^ο; Η πλειοψηφία των χωρών της Ε.Ε., και μάλιστα όσων έχουν Υπουργείο ή Γενική Γραμματεία για τον πληθυσμό/ δημογραφικό, κάνει λάθος;
7. «Η απόκτηση περισσότερων των 2 παιδιών για ευρύτατα στρώματα του νεανικού πληθυσμού στην χώρα μας σήμερα, είναι ανεπιθύμητη»
- Από πού προκύπτει αυτό; Υπάρχει σχετική έρευνα γνώμης ή είναι αυθαίρετο συμπέρασμα; Τι σημαίνει «ευρύτατα στρώματα»; 90%, 95%, 98%; Τέτοιου είδους 'συμπεράσματα' δεν μπορεί να περιλαμβάνονται σε Επιστημονικές Εκθέσεις. Το αποτέλεσμα της μείωσης των πολύτεκνων οικογενειών είναι ο καρπός της έλλειψης σταθερής και συνεπούς δημογραφικής πολιτικής και όχι της συνολικής άρνησης των πολιτών έναντι της απόκτησης 3^{ου} ή 4^{ου} παιδιού.
 - Ούτε σε επίπεδο Ευρώπης δεν ισχύει ο ανωτέρω ισχυρισμός! Σε έρευνα του «Ευρωβαρόμετρου» το 2006 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁵, στο ερώτημα «πόσα παιδιά θα θέλατε να είχατε», οι γυναίκες απάντησαν κατά μέσο όρο 2,36 στο σύνολο των Ευρωπαϊκών κρατών, δηλαδή σημαντικά πιο πάνω από το 2,1 που

⁵http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_253_en.pdf

είναι το όριο αναπλήρωσης των γενεών, (άλλο η ανεπιθύμητη απόκτηση άνω των 2 παιδιών και άλλο το όριο αναπλήρωσης των γενεών)

- Αυθαίρετη λογίζεται και η περίπου ταύτιση της Επιτροπής με την αντίληψη ότι «η ψυχολογική ικανοποίηση... δεν είναι η ίδια για το πρώτο παιδί με αυτήν που προκύπτει από την απόκτηση του δεύτερου κ.ο.κ.». Πόθεν τεκμαίρεται αυτό και ποιο λόγο έχει η Επιτροπή να το αναφέρει; Κάθε ερχομός παιδιού στον κόσμο έχει τη δική του ξεχωριστή χαρά και τη δική του ξεχωριστή ψυχολογική ικανοποίηση.
8. *“Ως εκ τούτου, τα νέα οικογενειακά πρότυπα ζητούν νέες προσεγγίσεις σχετικά με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των προτεραιοτήτων στη διαμόρφωση της δημογραφικής πολιτικής για τα χρόνια που έρχονται”*
- Σε ποιες χώρες της Ευρώπης μεταβλήθηκαν τα μέτρα δημογραφικής πολιτικής λόγω των νέων οικογενειακών προτύπων; Δεν υπάρχει μεταβολή, απλώς προστίθενται μέτρα, όπως αυτά της εξισορρόπησης οικογενειακής και εργασιακής ζωής, για την καλύτερη προστασία της μητρότητας και της οικογένειας, λόγω των μεταβολών στο εργασιακό και ευρύτερα οικονομικό περιβάλλον, με κεντρικό άξονα την αύξηση του κόστους ζωής.
9. Στην Ενότητα 2 παρουσιάζονται τα κύρια χαρακτηριστικά του δημογραφικού προβλήματος.
- Απουσιάζει παντελώς η αναφορά στην επίδραση της νομοθεσίας τόσο ως προς τη διαμόρφωση δημογραφικής παιδείας, όσο και ως προς τα μέτρα που λειτουργούν ως κίνητρα ή αντικίνητρα για την απόκτηση παιδιών. Δυστυχώς, τα αντικίνητρα πλέον κυριαρχούν από το 2010 και μετά.
10. *«δεν υπήρξε και δεν υπάρχει ... ούτε μια επιτελική δομή για την παρακολούθηση των εξελίξεων και την λήψη μέτρων /συντονισμό των δράσεων /αξιολόγηση των αποτελεσμάτων σε κεντρικό επίπεδο.» (σελ. 35)*
- Υπάρχει δομή και έχει θεσμοθετηθεί με το Νόμο 3454/2006, στο άρθρο 11, **«Ινστιτούτο Κοινωνικής Δημογραφίας και Έρευνας» (Ι.Κ.Δ.Ε.)**, και με το άρθρο 17 του ίδιου νόμου **«Εθνικό Συμβούλιο Οικογένειας και Πληθυσμού»**, τα οποία όμως δεν λειτούργησαν

ποτέ. Επομένως, Δομή υπάρχει. Το πρόβλημα δεν είναι η δημιουργία Επιτροπών και Δομών, αλλά η έλλειψη πολιτικής βούλησης και ουσιαστικού διαλόγου.

11. «Τα κυριότερα «μέτρα» την περίοδο αυτή περιορίστηκαν κυρίως στην ενίσχυση των οικογενειών με 4 ή περισσότερα παιδιά (και εν συνεχεία περιέλαβε και τις 3τεκνες οικογένειες), ως και σε κάποιες διευκολύνσεις για τις εργαζόμενες μητέρες στον δημόσιο και διευρυνμένο δημόσιο τομέα με στόχο την μερική εναρμόνιση της εργασιακής και οικογενειακής ζωής (άδειες /πρόωρη συνταξιοδότηση των εχόντων ανήλικο παιδί). Τα μέτρα αυτά δεν ανέκοψαν την συρρίκνωση της γονιμότητας.»

- Δεν ανέκοψαν τη συρρίκνωση, αλλά επιβράδυναν αρκετά το ρυθμό μείωσης κατά περιόδους. Συγκράτησαν τις τάσεις μείωσης των γεννήσεων, και συνέχισαν να κρατούν θετικό το ισοζύγιο γεννήσεων – θανάτων. Η συνολική απαξίωση των μέτρων αυτών δεν εδράζεται σε αποδείξεις.

12. «Τα κυριότερα μέτρα στο πλαίσιο υλοποίησης αυτού του στόχου δύνανται να κωδικοποιηθούν ως εξής» (σελ. 38).

- Όπως έχει κατ' επανάληψη αναδείξει η ΑΣΠΕ, υπάρχουν μέτρα χωρίς δημοσιονομικό κόστος, τα οποία αποτελούν δημογραφικά κίνητρα (π.χ. ελεύθερες μετεγγραφές παιδιών πολυτέκνων σε ΑΕΙ/ΤΕΙ, πρόταξη πολυτέκνων σε πίνακες προτίμησης σε διορισμούς κ.λπ.).
- Δεν πρέπει να παραθεωρείται και η άμεση ή έμμεση ηθική και υλική αναγνώριση προς τις οικογένειες, όπως π.χ. το οικογενειακό επίδομα, το επίδομα τέκνων, η διευκόλυνση των νέων μητέρων σε υπηρεσίες προς τον πολίτη, κ.λπ. Στη Γαλλία διατηρείται ακόμη η παρασημοφόρηση των πολύτεκνων οικογενειών από τον Πρόεδρο της Γαλλικής Δημοκρατίας (απονέμεται από την Περιφέρεια) ως ένδειξη τιμής για την προσφορά της πολύτεκνης οικογένειας στην κοινωνία (La médaille de la famille). Από εκεί αρχίζει η δημογραφική πολιτική και εξαπλώνεται σε πάρα πολλούς τομείς της φορολογικής, οικονομικής και κοινωνικής ζωής της Γαλλίας, που έχει το 1ο ή 2ο (μετά την Ιρλανδία) υψηλότερο ρυθμό γονιμότητας στην Ευρώπη.

13. Στη σελίδα 40, «να προτείνει» θεωρούμε ότι πρέπει να προστεθούν:

- Υιοθέτηση επιτυχών δημογραφικών πολιτικών από άλλα Ευρωπαϊκά κράτη (πχ. Γαλλία, Ιρλανδία, Ουγγαρία κλπ). Για παράδειγμα, στην Ουγγαρία, οι πολιτικές επέφεραν αύξηση:
 - i. των γάμων κατά 46% μέσα σε επτά χρόνια (από 35.530 το 2009, στους 51.800 το 2016).
 - ii. των γεννήσεων, αφού ο συνολικός ρυθμός γονιμότητας σημείωσε άλμα κατά 20%, και έφτασε στο 1,5 από το 1,35 που ήταν πριν. Στόχος παραμένει το 2,1 που εξασφαλίζει ισορροπία γενεών.
- Να δοθούν βαθμοί ελευθερίας και στην τοπική αυτοδιοίκηση α' και β' βαθμού, για την άσκηση δημογραφικής πολιτικής.

14. «2) «Οι πτωτικές τάσεις της γεννητικότητας (γεννήσεις) και της γονιμότητας (συγχρονικής και διαγενεακής) δεν είναι δυνατόν να ανατραπούν με την αύξηση των τρίτων και περισσότερων παιδιών, καθώς το ειδικό τους βάρος σήμερα είναι ιδιαίτερα περιορισμένο (13,5% του συνόλου των γεννήσεων/12.000 γεννήσεις). Επομένως, μια σημαντική αύξηση των γεννήσεων αυτών -ακόμη και κατά 15%-, δεν πρόκειται ποτέ να προσθέσει περισσότερες από 1800 γεννήσεις.» (σελ. 55).

- Το επιχείρημα είναι λανθασμένο για δύο λόγους:
 - i. Το 27% του πληθυσμού στην Ελλάδα ζει σε οικογένειες με 3 και 4+ παιδιά. Επομένως, οι γεννήσεις σε αυτές τις οικογένειες έχουν στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα. Το δε ποσοστό θα αυξηθεί σημαντικά εφόσον ληφθούν κίνητρα που θα επιτρέπουν σε όσους επιθυμούν να αποκτήσουν τα επί πλέον τέκνα. Μόνο οι οικογένειες με 3 και 4+ τέκνα συμβάλλουν στην επίτευξη του επιθυμητού δείκτη γονιμότητας άνω του 2,3.
 - ii. Αν ίσχυε το ανωτέρω επιχείρημα, γιατί τα κράτη που έχουν τους υψηλότερους ρυθμούς γονιμότητας στην Ευρώπη, έχουν τα υψηλότερα ποσοστά οικογενειών με τρία ή περισσότερα παιδιά; Η Eurostat αναφέρει χαρακτηριστικά⁶ ότι «το υψηλότερο ποσοστό νοικοκυριών με τρία ή περισσότερα παιδιά καταγράφεται στην Ιρλανδία με 26%, στη Γαλλία με 19%, στο Βέλγιο με 19% κλπ.». Άρα είναι προφανής η άμεση συσχέτιση υψηλού ρυθμού γονιμότητας

⁶https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Household_composition_statistics#Number_of_children

και πλήθους 3-τέκνων και πολυτέκνων οικογενειών. Επομένως, το ανωτέρω επιχείρημα είναι λάθος.

15. Στις «Βασικές παραδοχές και κατευθύνσεις»

- Η 2 αντί «Οι πτωτικές τάσεις της γεννητικότητας (γεννήσεις) και της γονιμότητας (συγχρονικής και διαγενεακής) δεν είναι δυνατόν να ανατραπούν με την αύξηση των τρίτων και περισσότερων παιδιών, καθώς το ειδικό τους βάρος σήμερα είναι ιδιαίτερα περιορισμένο (13,5% του συνόλου των γεννήσεων/12.000 γεννήσεις). Επομένως, μια σημαντική αύξηση των γεννήσεων αυτών -ακόμη και κατά 15%-, δεν πρόκειται ποτέ να προσθέσει περισσότερες από 1800 γεννήσεις.» να επαναδιατυπωθεί ως εξής: «Οι πτωτικές τάσεις της γεννητικότητας (γεννήσεις) και της γονιμότητας (συγχρονικής και διαγενεακής) είναι δυνατό να ανατραπούν με ουσιαστικά οικονομικά και μη κίνητρα ανάλογα με τον αριθμό των τέκνων. Ειδικότερα θα πρέπει να βοηθηθούν αποτελεσματικά όσοι επιθυμούν να αποκτήσουν 3 και 4 και άνω τέκνα διότι αυτοί συμβάλλουν πραγματικά στην μείωση του ρυθμού της υπογεννητικότητας.»

- Στο τέλος της 3 αντί της φράσης «τις πρώτες και δεύτερες γεννήσεις.» να επαναδιατυπωθεί «σε όλες τις γεννήσεις.»

Συνολική αξιολόγηση

Συνολικά η Έκθεση αξιολογείται τουλάχιστον ως ελλιπής, με αρκετά αυθαίρετα συμπεράσματα.

Οι κύριες ελλείψεις της συνοψίζονται στους κάτωθι, κυρίως, λόγους:

- Ενώ περιγράφεται επαρκώς το δημογραφικό πρόβλημα, η ερμηνεία του είναι μονόπλευρη διότι αναλύεται μόνο από κοινωνιολογικής πλευράς, αγνοώντας εντελώς την οικονομική διάσταση και την επίδραση της νομοθεσίας στη διαμόρφωση τόσο των κοινωνικών αντιλήψεων όσο και των αποτελεσμάτων της στην δημογραφική συμπεριφορά των πολιτών. Η Έκθεση δεν αναφέρεται στη σχέση οικονομικής ανάπτυξης και δημογραφικής άνθησης (όπως αποδείχθηκε από σπουδαία μελέτη του Ιδρύματος Ρομπέρ Σουμάν Γαλλίας⁷), ούτε στο δημογραφικό πρόβλημα ως επιταχυντή της οικονομικής ύφεσης – κάτι που έχουν επισημάνει στην Ελλάδα πολλές φορές εκθέσεις του ΔΝΤ, της Παγκόσμιας Τράπεζας, των Ευρωπαϊκών ΜΜΕ, ο πρώην Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κος Μπούζεκ, κ.ά.

⁷«Ευρώπη 2050: δημογραφική αυτοκτονία» Γαλλικό Ίδρυμα Ερευνών Θεμάτων Ευρωπαϊκής Ένωσης Ρομπέρ Σουμάν <https://www.robert-schuman.eu/fr/>

- Σε ό,τι αφορά την απόκτηση 3^{ου}, 4^{ου} ή και επόμενου παιδιού, απουσιάζει η ανάλυση των επιπτώσεων, των, έστω αποσπασματικών, μέτρων που είχαν ληφθεί από το 1990 ως το 2010, τα οποία, δεν ανέτρεψαν μεν τη δημογραφική κατάσταση, σίγουρα όμως επιβράδυναν το ρυθμό πτώσης των γεννήσεων, ενώ κατά διαστήματα ανέστρεψαν σημαντικά προς τα πάνω το ρυθμό γονιμότητας, έστω και παροδικά. Η ανάλυση μεγάλων χρονικών περιόδων, όπως π.χ. 30 ή 40 έτη, δεν αποτυπώνει σωστά την όποια αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των κατά καιρούς μέτρων, διότι αφορά διάστημα 3 ή 4 δεκαετιών, εντός των οποίων άλλαξαν αρκετές φορές τα σχετικά μέτρα και επομένως η σύγκριση καθίσταται αδύνατη για τόσο μεγάλα χρονικά διαστήματα.
- Η έκθεση αναφέρεται πολύ γενικόλογα στα άλλα Ευρωπαϊκά κράτη και αποτυγχάνει να αποτυπώσει ορισμένες πολύ καλές πρακτικές που ακολουθούνται τώρα στην Ευρώπη και έχουν ήδη θετικό δημογραφικό αποτέλεσμα, όπως αυτά της Ουγγαρίας, της Πολωνίας κ.λπ., στις οποίες καταγράφεται αύξηση γάμων και γεννήσεων. Ενώ ομολογεί η Επιτροπή την αύξηση της γονιμότητας στη Σουηδία και στη Γαλλία, δεν μνημονεύει ούτε λέξη για τα γενναία οικογενειακά επιδόματα που καθιέρωσαν οι δύο αυτές ευρωπαϊκές χώρες, και εξ αιτίας των οποίων κατάφεραν να ανατρέψουν τον δημογραφικό τους κατήφορο.
- Η Έκθεση δεν αξιοποιεί τη βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ (OCED family database), όπου έχουν συγκεντρωθεί τα πλεονεκτήματα / οφέλη/ μέτρα στήριξης, κυρίως εισοδηματικού και επιδοματικού χαρακτήρα, από τα οποία προκύπτει με ασφάλεια, ότι η στόχευση της δημογραφικής πολιτικής δεν είναι το 1^ο ή το 2^ο παιδί, όπως εσφαλμένα προτείνει η μελέτη, αλλά το 3^ο και κυρίως το 4^ο και κάθε επόμενο παιδί, καθώς τα οφέλη που προσφέρονται για την απόκτηση του 4^{ου} παιδιού (και κατά περίπτωση του 3^{ου}) είναι πολλαπλάσια σε σχέση με τα κίνητρα για το 1^ο ή το 2^ο παιδί. Δεν μπορεί η πλειοψηφία των κρατών της ΕΕ να κάνουν λάθος!
- Από πλευράς οικονομικής πολιτικής, δεν προτείνεται, όπως θα έπρεπε, το κόστος της δημογραφικής πολιτικής να ενταχθεί στον προϋπολογισμό της αναπτυξιακής πολιτικής, καθώς η αύξηση των ανθρώπινων πόρων είναι επένδυση στο μέλλον του τόπου και είναι επιταχυντικός συντελεστής στην οικονομική ανάπτυξη, σύμφωνα με την προαναφερθείσα σπουδαία μελέτη του Γαλλικού Ινστιτούτου Ρομπέρ Σουμάν. Επειδή δεν αντιμετωπίζει τις γεννήσεις ως επένδυση, η μελέτη δεν μπόρεσε να αναδείξει την αποτυχία απορροφήσεως Ευρωπαϊκών

κονδυλίων, τα οποία δεν κατευθύνθηκαν σε οικογενειακές και δημογραφικές πολιτικές, π.χ. για την επίτευξη των στόχων της Βαρκελώνης, ενώ θα μπορούσαν.

- Δεν προτείνονται μέτρα ενίσχυσης των πολυτέκνων οικογενειών, ούτε στο πλαίσιο της δημογραφικής, ούτε στο πλαίσιο της οικογενειακής πολιτικής. Όπως αναφέραμε και πιο πάνω, τα στοιχεία της Eurostat δείχνουν ότι οι χώρες με τον υψηλότερο ρυθμό γονιμότητας έχουν τα υψηλότερα ποσοστά οικογενειών με τρία ή περισσότερα παιδιά.
- Τέλος, και πολύ σημαντικό, η Έκθεση δεν έχει λάβει καθόλου υπόψη τις απόψεις της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ελλάδος, η οποία στη βαρυσήμαντη Γνώμη Πρωτοβουλίας υπ. αριθμ. 308 (Ιούνιος 2015), με θέμα «Η Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη: Προτεραιότητες και προκλήσεις αποτελεσματικής εφαρμογής»⁸, στη οποία επισημαίνεται ανάμεσα σε πολλά άλλα σημαντικά ζητήματα, η άμεση αναγκαιότητα για (σελ. 15):

viii) θέσπιση ειδικών δημογραφικών μέτρων και κινήτρων για την ενθάρρυνση νέων γεννήσεων στη χώρα μας και την αύξηση του αριθμού των πολυτέκνων οικογενειών, με σκοπό την έγκαιρη αποτροπή μιας δημογραφικής κατάρρευσης.

Είναι προφανές ότι δεν μπορεί να αγνοηθεί η ανωτέρω Γνώμη στο σύνολό της και ειδικότερα στο ανωτέρω σημείο, όταν το κείμενο αυτό αποτελεί το τελικό σημείο σύγκλισης όλων των κοινωνικών εταίρων και αποφάσισαν συλλογικά να καταλήξουν σε σπουδαία συμπεράσματα, με απόψεις που προέρχονταν τόσο από την οικονομική, όσο και από την κοινωνική θεώρηση της κατάστασης. Η Γνώμη περιέχει άμεσα και μακροχρόνια μέτρα κοινωνικής συνοχής αλλά και δημογραφικής ανάκαμψης, τα οποία έπρεπε να είχαν ληφθεί υπόψη, τουλάχιστον ως άποψη του συνόλου των κοινωνικών εταίρων.

Συμπέρασμα:

Για όλους τους ανωτέρω λόγους, η σχετική Έκθεση στο σύνολό της δεν μπορεί να αποτελέσει την στερεή επιστημονική βάση για τη διατύπωση του Πορίσματος της Επιτροπής της Βουλής, αν τουλάχιστον δεν επέλθουν σημαντικές βελτιώσεις και διορθώσεις στα σημεία που αναδείξαμε ανωτέρω, παρά τα θετικά σημεία που εντοπίσαμε από την αρχή του κειμένου μας, και τα οποία αξίζει να ενσωματωθούν στο τελικό πόρισμα της Επιτροπής.

Στο σχετικό αναλυτικό και τεκμηριωμένο Υπόμνημα που κατέθεσε η Συνομοσπονδία μας στην Επιτροπή της Βουλής εγκαίρως, παρέχονται άμεσα και μακροχρόνια μέτρα που πρέπει επείγοντως να θεσμοθετηθούν, ενταγμένα σε

⁸http://www.oke.gr/opinion/op_308.pdf

ένα συνολικό πλαίσιο δημογραφικής και οικογενειακής πολιτικής, στη διαμόρφωση του οποίου η ΑΣΠΕ είναι έτοιμη να συμβάλει, για την ανάσχεση της δημογραφικής κατάρρευσης της χώρας που συντελείται ήδη, όπως πολύ ορθά αναδεικνύει η Έκθεση.

Για την ΑΣΠΕ

Ο Πρόεδρος
Βασίλειος Θεοτοκάτος

Ο Γεν. Γραμματέας
Εμμανουήλ Χρυσόγελος